



داستان‌های گائو شینگجن مبتذل است یا شاهکار ادبی؟ او خائن است یا شخصیت مهم ملی؟ فعال سیاسی یا هنرمند؟ اعطای نوبل ادبی به گائو شینگجن، نویسنده چینی که دو دهه است در لیست سیاه حکومت قرار دارد موجی از واکنش‌های متفاوت را برانگیخته است. دولت کمونیست چین با واکنشی بدبینانه، اعطای نوبل ادبی به شینگجن را یک عمل سیاسی توصیف کرده و در بین روشنفکران نیز بحث داغی درباره اعتبار ادبی گائو در گرفته است.

انتشار رمان‌ها و نیز اجرای نمایشنامه‌های شینگجن از ۱۴ سال پیش در چین ممنوع شده است. در حالی که بسیاری از چینی‌ها حتی نام این اولین نویسنده هموطن‌شان را که برنده جایزه نوبل ادبی شده، تا به حال نشنیده‌اند. وزارت امور خارجه چین در بیانیه‌ی اعلام کرده: «اعطای جایزه از سوی آکادمی نوبل به گائو بار دیگر ثابت کرد که جایزه نوبل ادبی جهت انگیزه‌های پنهان سیاسی مورد سوءاستفاده قرار گرفته و ارزش بحث کردن ندارد.» در این بیانیه همچنین از غفلت هیأت نوبل نسبت به نویسندگان شایسته چینی انتقاد و خاطر نشان شده که: «این انتخاب نشانگر بی‌اهمیت شمردن آثار چشمگیر تاریخی و نیز آثار متعلق به عصر چین مدرن است که شهرت جهانی هم دارند.» اما بیانیه هیأت نوبل نقش سیاست در این انتخاب را تکذیب می‌کند.

گائوی ناشناخته در دهه ۸۰ با نمایشنامه‌های تجربی‌اش به شهرت رسید. هواداران سرسخت حزب کمونیست چین این آثار را که مورد توجه گروه کوچکی از هنرمندان جوان و روشنفکران قرار گرفته بود به باد انتقاد گرفتند. به هر ترتیب شینگجن نخستین نویسنده چینی است که نوبل ادبی گرفته و این نوبل نیز نخستین نوبل قرن جدید است. مروری بر نظرات دوستان، هم‌تایان و دیگران درباره شینگجن داریم:

دای کونینگ یک روزنامه‌نگار مخالف و نیز دوست صمیمی گائو می‌گوید: «وقتی من به دوستانم گفتم گائو شینگجن برنده جایزه نوبل ادبی شده، آن‌ها گفتند: کی؟ من نمی‌گویم که او بهترین است، اما او نویسنده بزرگ و بی‌ظنیری است. بزرگترین مشکل چین فقدان فردیت است.»

لی یو زیانوبو، منتقد ادبی ۴۵ ساله که در سال ۱۹۹۶ به خاطر شرکت در تظاهرات میدان «تیان آن‌من» سه سال حبس کشیده می‌گوید: «به نظر من گائو به معنای واقعی یک نویسنده برجسته نیست.»

به نظر بعضی، تابعیت گائو در فرانسه باعث بی‌ارزش شدن موفقیت‌هایش شده است. اما «ژو ژینگ»، یکی از نویسندگان مشهور معاصر می‌گوید: «این موضوع کاملاً بی‌ربط است، من شدیداً با این نوع ناسیونالیسم مخالفم. مهم نیست که او چینی، آفریقایی یا آمریکایی باشد، گائو یک نویسنده است. او نویسنده مطلوب من است. امیدوارم در آینده آثار او ممنوع نشود، واقعاً جای تأسف است اگر این وضعیت بد به قوت خود باقی بماند.»

بعضی از دوستان گائو درباره منع انتشار آثار او توسط دولت چین، می‌گویند: «گائو هرگز به عنوان منتقد مهم دولت شهرت نداشت. به گفته ژنو: «او هرگز در آن روزها در انتقاد و به تصویر کشیدن امور دولت فعالیت نمی‌کرد و بیش از اندازه سرگرم نوشتن بوده. آن‌هایی که با آثار گائو آشنا هستند می‌گویند: «گائو برای جنبش‌های حامی دموکراسی و نیز دولت کمونیست چین مایه عذاب است. گائو در سال‌های متمادی با شیوه‌های بسیار متفاوت، عقاید و احساسات خود را به روی کاغذ آورده است. او چندین رمان نوشته، چندین مقاله درباره نقد ادبی به رشته تحریر در آورده است. و در ضمن تعدادی نمایشنامه را نیز کارگردانی کرده است. گائو در پاریس به عنوان یک نقاش با استعداد شناخته شده است. با وجود این‌که نشر آثار او در چین ممنوع اعلام شده و حتی نامش در وب سایت‌های چین وجود ندارد و در کشورش نیز گمنام است، اما در خارج از مرزهای کشورش نویسنده‌ی مشهور است.»

از سال ۱۹۸۷ به بعد - از زمان منع اجرای نمایشنامه The Other Shore، گائو در پاریس زندگی می‌کند. زمانی که گائو کشورش ترک کرد، محفل‌های ادبی چین، با وجود کنترل شدیدی که بر آن‌ها اعمال می‌شد، از دوره کنونی آزادتر بودند و سعی و تلاش گنا جهت یافتن عقیده‌ی نوین در چین باعث شد که او شخصیت ادبی مهمی بشود. دولت می‌گوید: «ادبیات چین در خطر است.» و د سال‌های اخیر، سانسورچی‌های چین منادهای فرمز خود را تیز کرده تا کتاب‌های بیشتری را ممنوع اعلام کنند.

لی اوفسان لی پروفیسور ادبیات قرن بیستم چین در دانشگاه هاروارد که چندین بار گائو را ملاقات کرده، می‌گوید: «ایر نمایشنامه‌نویس، از نسلی است که نوگرایی غرب را مورد انتقاد قرار می‌دهد. لی توضیح می‌دهد: نمایشنامه‌های نخستین گائو مملو بیم و امید و تنگناهای هستی‌شناختی است. او اولین کسی است که متوجه شد نوگرایی غرب منسوخ شده و از بین رفته است.» او می‌گوید: «گائو برای من و دیگر نویسندگان چینی نویسنده جذابی است، زیرا علاوه بر زبان مادری‌اش، به دو زبان انگلیسی و فرانسه نیز می‌نویسد و گائو کسی است که هم در عمل و هم در اندیشه گسترش و توسعه احتمالات زبان‌شناختی را امکان‌پذیر می‌کند، به نظر من نباید گائو را به عنوان یک مخالف معرفی کرد. او به بررسی و تحقیق در سرگشگی‌های فردگرایی (مکتب اصالت فرد) می‌پردازد. او به نویسنده تبعیدی اصیل است.»

سال‌های متمادی سردمداران اصیل فرهنگ چین از این که هیچ نویسنده چینی تا به حال نتوانسته جایزه نوبل را از آن خود کند احساس غم و اندوه می‌کردند. اگرچه نباید این را از نظر دور داشت که سال گذشته یک رمان چینی به نام Waiting نوشته‌ها جین A National Book Award را به دست آورد. «ها جین»، پروفیسور نگارش ادبی دانشگاه ایاموری Emory می‌گو: «من با آثار گائو خیلی آشنا نبودم، اما در زمان دانشجویی‌ام، یکی از کتاب‌های نقد گائو را با عنوان «تکنیک‌های ادبیات داستانی نو» خواندم، کتاب سودمندی بود.»

اعتبار نوبل ادبی گائو شینگجن؟ دولت و روشنفکران چین پاسخ می‌دهند